

L. Işıl ÜNAL  
Prof. Dr.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

## YAPAGELİYOR OLMANIN RAHATLIĞINI DUYSUN: TÜRKİYE’DE EĞİTİM BİLİMCİLERİN “EĞİTİLMİŞ”LİK HALİ

Tüm insan ve toplum bilimlerini “bilim” yapan özelliğin, insanın bireysel ve kolektif eylemlerini ve bunların sonuçlarını araştırmak, onların dış görünüşlerini değil özlerini bulmak, ortaya çıkarmak olduğu kabul edildiğinde, bilimin asıl işlevinin iktidarın resmini çizdiği gerçeği sorgulamak olduğu anlaşılır. Oysa bilim, özellikle sosyal bilimler, kapitalist sistemin sınıf çelişkilerinin gizlenmesinde/yumuşatılmasında rol oynayarak, eşitsizlikleri meşrulaştırarak, yönetilenlerin yönlendirildikleri iktisadî/teknik ölçütleri içselleştirmelerini sağlayarak ve böylece depolitikleştirerek ideolojik bir işlev görmüştür. Bilim-ideoloji ilişkisi, bir anlamda, toplumda süren sınıf savaşımının tarihsel toplumsal gerçeği anlama/açıklama etkinliğine yansımaları olarak ele alınabilir. Kapitalist toplumlarda sosyal bilimler, egemenlerin dayattığı gerçeklik algısını güçlendirdiği ölçüde kurumsallaşmış ve gelişmesinin önü açılmıştır.

Eğitim bilimlerinin bilimleşme süreci yirminci yüzyılda, diğer sosyal bilimlerin eğitimi inceleme konusu yaptığı dönemi izleyen yıllarda başlamıştır. Bu nedenle, onların içinde yeşeren ve biçimlenen eğitim bilimleri alt disiplinlerinin bütünleşme süreci (eğitim bilimleri disiplini olarak birleşme süreci) de özellikle nomotetik sosyal bilimlerin gelenekleri, ideolojik etkilenimleri doğrultusunda olmuştur. Türkiye’de eğitim bilimleri ve onun öznelere, kapitalizmin eğitime yüklediği işlevden ve eğitim süreci üzerindeki denetimlerinden fazlasıyla etkilenmiş, bu etkilenimler eğitime ilişkin resmî bilgiyi üretme/yeniden üretme ve böylece eğitim sorunlarına “bilimsel” çözümler getirme eğitim bilimcisinin başlıca görevi olarak kabul edilmiştir. Eğitim bilimci de “nesnellik, değer yargılarından ve ideolojiden arınmışlık” söyleminin yarattığı rahatlıkla, kendisine biçilen rolün rahatsızlığını hiç duymadan egemen eğitim anlayışını yeniden üretmeyi sürdürmüştür. Eğitim bilimleri, kendisine “eleştirel” bir potansiyel kazandıracak bilgi birikimini, bilgi topluluğunu oluşturamamış; diğer sosyal bilimlerden daha fazla olarak, sansür edilmiş ve bastırılmış olan şeyi açığa çıkarmakta yetersiz kalırken, “resmî bilim” olma özelliğini korumuştur.

Aslında eğitim bilimcisinin “rahatsız olmama hali” kapitalist toplumda eğitime yüklenen ideolojik işlevle de yakından ilişkilidir. “Eğitilmiş” eğitim bilimcisinin eğitimsel gerçeği anlama ve açıklama çabası “resmî” kavrayışı aşamadığı için, tam bir kısır döngü yaratmaktadır. Eğitime ilişkin bilgisini ve bilgilenme biçimini sorgulayamayan eğitim bilimciden eğitimin içinde bulunduğu krizi sorgulaması ve çıkış yolları üzerinde düşünebilmesi beklenemez. Eğitim bilimci, hangi gerçeğin peşinde olduğunu, bunu kimin için ve nasıl yaptığını sorgulamadan araştırma nesnesi olan eğitimsel gerçeği kavramayı ve açıklamayı başaramaz.

Bu bildiride, bilimcisinin toplumsal sorumluluğu ve bu sorumluluğu taşıyabilmeyi engelleyen “eğitilmişlik” durumu, eğitim bilimciler özelinde tartışılacaktır. Giderek bilinci ve yaratıcılığı körelen, eğitimin içinde yer aldığı toplumla ilişkisini göremez olan ve teknik ile bilimi, bilimciyle teknokratı ayıramaz hale gelen “eğitim bilimciler” mercek altına alınarak eğitim bilimci kimliği tartışmaya açılacaktır.

**Anahtar sözcükler:** Eğitim bilimci kimliği, bilimci sorumluluğu, eğitim bilimleri-ideoloji ilişkisi.